

Konstitutionsutskottet

Ink 2004 -12- 16

Dnr 050 - 1499 - 2004/05

Stockholm 2004-12-15

Till Konstitutionsutskottet

Det statliga verket Vattenfall ombildades till aktiebolag år 1992 efter ett riksdagsbeslut från år 1991. Syftet med bolagiseringen var, såsom det formulerades i riksdagsbeslutet, att effektivisera förvaltningen av statens kapital, möjliggöra konkurrens på samma villkor som andra aktörer och ta vara på affärsmöjligheter utomlands.

År 1997 beslutade riksdagen att Vattenfall skulle ges en särskild roll i den omläggning av energianvändningen som regeringen föreslagit. I prop. 1996/97:84 finns en särskild formulering om Vattenfall AB:s roll i den nya politiken. Mera explicit formuleras detta på följande sätt: *Vattenfall AB är en viktig resurs i omställningsarbetet. Vattenfall skall inom ramen för kravet på affärsmässighet ägna särskild uppmärksamhet åt utvecklingen av ny elproduktionsteknik och därmed bidra till en svensk elförsörjning som är ekologiskt och ekonomiskt uthållig. Vattenfall skall förbli i statlig ägo.*

Regeringen har i uppdrag att verkställa Riksdagens beslut, vilket här betyder att ge konkret innebörd åt det energipolitiska beslutet Två vägar framstår som möjliga.

Vattenfall AB:s bolagsordning hade för det första kunnat kompletteras med en bestämmelse som reflekterar den intention som framgår av riksdagsbeslutet. Så har inte skett. Bolagets verksamhetsinriktning begränsas i stället till att *direkt eller genom dotter- och intressebolag bedriva energiverksamhet samt tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som befrämjar, stödjer och kompletterar energiverksamhet, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområden samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster.*

Utan ett sådant tillägg, som åsyftas ovan för att realisera riksdagsbeslutet, begränsas bolagsledningens ansvar, enligt ABL 12 kap 1 §, till att bereda ägarna vinst utan att någon hänsyn behöver tas till hur energin produceras. Vinstkravet är visserligen inte tvingande ur aktiebolagsrättslig synvinkel, men utan tydliga vinstkrav blir ägarnas möjligheter att övervaka bolagsledningens insatser i praktiken obefintliga. Närhelst en

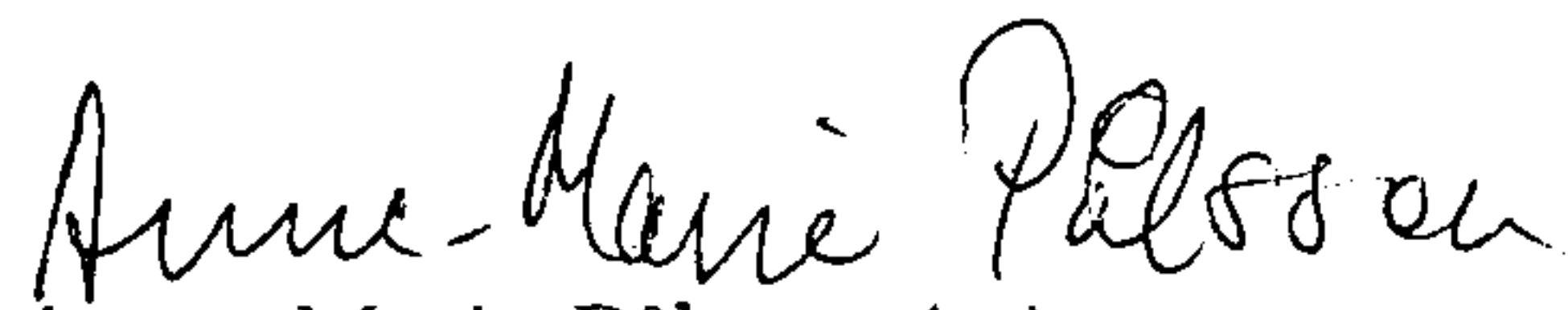
företagsledning ges flera jämbördiga målsättningar ökar deras frihetsgrad eftersom de alltid kan argumentera för att deras beslutsfattande innebär en avvägning mellan de obligatoriska målsättningarna.

En tydlig gränsdragning och preciseringen av det miljöpolitiska uppdraget är svår att göra i bolagsordningsform eller genom ägardirektiv. Några försök att åstadkomma detta har heller inte skett med följd att bolagsledningen lämnas utan mandat och vägledning i miljöhänseende.

Den andra möjligheten hade varit att överföra Vattenfall AB till den grupp statliga bolag som har ålagts med särskilt samhällsansvar. Dit hör exempelvis Apoteksbolaget och Systembolaget. En sådan markering hade inneburit ett erkännande av riksdagsbeslutets vikt. Men inte heller något beslut i denna riktning har regeringen tagit utan Vattenfall AB tillhör den grupp som verkar med marknadsmässiga villkor och bestämda lönsamhetskrav som enda verksamhetssyfte.

De i regeringen ansvariga ministrarna har därmed underlåtit att vidta nödvändiga och tillräckliga åtgärder för att realisera Riksdagens beslut.

Mot den bakgrunden vill jag till Konstitutionsutskottets granskning anmäla frågan om varför ansvarigt statsråd inte tagit initiativ till att omsätta riksdagsbeslut till bindande handlingsregler för berört bolag.

Anne-Marie Pålsson (m)